

СПРОСТУВАННЯ РОСІЙСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ МІФІВ ТА ПРОТИДІЯ ВОРОЖІЙ ПРОПАГАНДИ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Володимир Іванович СТАРЖЕЦЬ,

*канд. істор. наук, старший викладач
кафедри історії, теорії держави і права та
філософії ПВНЗ “Міжнародний
економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем’янука”
<https://orcid.org/0000-0001-6807-0935>*

REFUTATION OF RUSSIAN HISTORICAL MYTHS AND COUNTERING HOSTILE PROPAGANDA IN THE STUDENT ENVIRONMENT

In the conditions of modern Russian aggression, social science education acts as the basis of historical memory, national consciousness, legal culture, and education of dignity in the younger generation. History in higher education has significant opportunities for the formation of modern historical memory in the younger generation of Ukrainians. The refutation of Soviet-Russian historical myths in the process of teaching in higher education will contribute to the development of critical thinking and the formation of students' objective knowledge about the representation of our past. An important task of the educational process in higher education is to counter Russian historical myths and propaganda and at the same time to form a Ukrainian-centric view of one's own history.

В умовах російської воєнної та інформаційної агресії розроблення ефективних методів протидії ворожій пропаганді в освітній сфері є питанням державної безпеки. Ворог щодня створює сотні фейків, дезінформаційних матеріалів, нав'язує своє бачення подій. Тож маємо давати йому гідну відсіч і на інформаційному напрямку боротьби.

Події, які ми переживаємо зараз свідчать, що відновлена у 1991 році незалежність потребує постійного захисту і глибокого розуміння, критичної оцінки того що відбувається навколо нас. В сучасних реаліях російської агресії суспільствознавча освіта виступає основою історичної пам'яті, національної самосвідомості, правової культури, виховання гідності у молодого покоління. Спростування радянсько-російських історичних міфів в процесі викладання гуманітарних дисциплін у вищій школі сприятиме розвитку критичного мислення та формуванню історичної пам'яті у студентів щодо репрезентації нашого минулого.

Насамперед йдеться про подолання нав'язаних московською пропагандою викривлених уявлень про українську історію, замовчування злочинів російського імперського та радянського тоталітарного режиму, фальсифікації з історії Другої світової війни, дискредитація борців за незалежність України ХХ ст. (УНР, ОУН, УПА, дисидентів) [5, с. 61]. Актуальність ролі історії в сучасному освітньому просторі зумовлена ідеологічною війною, провідну роль у якій відіграє специфічна “гуманітарна зброя”, що застосовується РФ для де-

структивного впливу на свідомість населення України, що має на меті демонстрацію нашої державності.

Неупереджене та засноване на плюралізмі думок дослідження складних сторінок нашої історії під час вивчення дисциплін циклу загальної підготовки (“Історія та культура України” чи “Історія української державності та національної культури”) сприятиме формуванню в студентства неспотвореної національної історичної пам’яті, без якої неможлива розбудова суверенної демократичної Української держави.

Розвиток в здобувачів вищої освіти особистісного ставлення до історичних фактів (явищ, подій, діяльності людей) є основою для формування аксіологічних умінь, які у підсумку забезпечують здатність давати оцінки історичному розвитку [6, с. 130]. Визначення студентом власної позиції щодо різних етапів українського державотворення є важливою складовою розвитку історичної та національної самосвідомості особистості.

Під час освітнього процесу варто зосереджувати увагу на формуванні та вдосконаленні вмінь працювати з різними видами джерел та критично їх оцінювати, узагальнювати вивчене, обмірковувати, висловлювати власну думку щодо історичних фактів або діячів. Така форма організації навчальної діяльності якнайкраще сприятиме розвінчуванню ворожих історичних міфів та розвитку індивідуальної громадянської позиції.

Головною складовою протистояння впливам російської пропаганди в освітньому просторі має стати сформована національна свідомість суспільства. Яка значною мірою розвивається під час навчання у закладах вищої освіти. Науковець В. Бабка акцентує увагу на тому, що “загальною метою політики пам’яті має стати формування єдиного меморіального поля та спільної ідентичності для української політичної нації: не конфліктність, а інклюзивність етнічних, регіональних, соціальних, релігійних, мовних, культурних ідентичностей та відповідних спільнот. А також протидія зовнішнім деструктивним інформаційним впливам” [1, с. 214].

Вивчення історичних подій через призму людських долі є ефективним чинником досягнення національного консенсусу та протидії фальсифікації історії. Дослідження української історії на основі краєзнавчого матеріалу сприятиме подоланню радянської пропаганди та сучасних російських наративів щодо діяльності УНР, УПА чи дисидентів. Постійне оприлюднення для широкого загалу маловідомих сторінок національного державотворення та висвітлення історій репресованих борців за незалежність України сприятиме спростуванню московських історичних міфів, що подекуди зберігаються в колективній пам’яті.

Формування національно свідомого суспільства, спротив загарбникам та виховання молоді на патріотичних засадах були в основі ідейно-виховної діяльності всіх поколінь українського визвольного руху. Зокрема головною метою боротьби ОУН та УПА було утворення Української самостійної соборної держави: “Тільки власна національна суверенна держава є єдиною умовою і опорою нормального життя і розвитку нації, її культури, матеріального і духовного стану” [4, арк. 2]. Програмні документи ОУН зазначали, що український народ сам має визначати свій політичний та соціально-економічний устрій, без втручання іноземних держав.

Ідеалом національного виховання вважалась свідома, політично думаюча, соціально активна, рішуча в своїх планах і діях людина. У реалізації цих планів важливе місце займали навчально-виховні та культосвітні установи [8, с. 280]. Українські повстанці наголошували, що чим більш свідоме, морально здорове та освічене буде суспільство, тим коротший буде шлях до свободи [3, арк. 104]. Наголосимо, що кожна цивілізована країна дбає про виховання національно свідомої молоді, а здійснюється це перш за все через систему освіти та інформаційну політику держави.

Виховання українця, який зможе здобути і побудувати незалежну державу, було головним пріоритетом у ідеологічній політиці українського визвольного руху. Таким чином, освітньо-виховна платформа ОУН цілком відповідає завданням виховання сучасного громадянина України та є співзвучною із державними програмами: “Стратегія національно-патріотичного виховання” та “Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року” [7].

Надзвичайно важливою складовою протидії російській пропаганді та дезінформації в умовах війни стає молодіжна політика держави. Як зазначає С. Громенко “Упродовж десятиліть російська школа була відносно захищена від кремлівської пропаганди. Однак 2013 року стартував процес стрімкої політизації навчального процесу, а з 2022 року школи почали перетворюватися на “фабрики зомбі”. Не змігши охопити молодь телевізійною пропагандою, влада зробила ставку на “промивку мізків” під час навчання. Для цього були відроджені радянські практики піонерії, політруків, політінформації, єдиних підручників та мілітаризації освіти” [2, с. 1]. В найблищі роки це призведе до виховання чергового покоління російської молоді з імперським типом мислення та шовіністичними настроями стосовно українців.

Головним завданням путінського режиму є виховання юнацтва у великоросійському дусі, спортивно-військова підготовка та вкорінення ненависті до “ворогів” держави і влади. Образи цих “ворогів” ефективно формує російська пропаганда. З поміж великої кількості молодіжних структур найбільш відомою і дієвою є Юнармія – всеросійський дитячо-юнацький військово-патріотичний громадський рух, заснований у 2016 році. Створювалася організація для “виховання у молоді високої громадянсько-соціальної активності, патріотизму, відданості ідеям інтернаціоналізму, протидії ідеології екстремізму” [8, с. 282]. На практиці ж організація стала рупором путінської пропаганди серед молоді.

В Україні також функціонує ціла низка молодіжних громадських організацій різного типу. Але надзвичайно мало об’єднань, які охоплювали б насамперед шкільну та студентську молодь. З-поміж інших активними та популярними є: Українська скаутська організація “Пласт”, Спілка української молоді (СУМ), Українське дитячо-юнацьке товариство “СІЧ”. Цього явно не достатньо, тому створення гуртків серед шкільної та студентської молоді, насамперед військово-спортивного спрямування має стати питанням національної безпеки.

Сьогодні весь світ побачив, що російські загарбники діють такими самими методами, що і їхні попередники з НКВС-КДБ, тому наша відповідь в ідеологічній площині має бути адекватною.

Отже, значні можливості для формування модерної історичної пам'яті підростаючого покоління українців мають суспільствознавчі дисципліни, насамперед історія у ЗВО. В молодіжній політиці Української держави спостерігається позитивна тенденція щодо охоплення юнацтва своїм впливом. Водночас, актуальним є створення широкої мережі молодіжних організацій, що займалися б військовою підготовкою та національно-патріотичним вихованням шкільної та студентської молоді. Важливість мети освітнього процесу у вищій школі полягає в протидії російським історичним міфам і пропаганді та водночас формуванню україноцентричного погляду на власну історію.

Список використаних джерел:

1. Бабка В. Політика пам'яті: спроба теоретичного синтезу, моделі впровадження та роль у перехідному суспільстві. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2014. № 6 (74). С. 201–215.
2. Громенко С. Фабрики зомбі: яким вийде зі школи нове покоління росіян? Київ: Український інститут майбутнього, 2023. 53 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1yKa9z4kqZXJ2udJEGVx9d8oD-lASji3g/view> (дата звернення: 27.11.2022).
3. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-30. Оп. 2. Спр. 9.
4. Державний архів Рівненської області. Ф. Р-30. Оп. 2. Спр. 52а.
5. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України: аналітична доповідь / [Яблонський В. М., Лозовий В. С., Валевський О. А., Здіорук С. І., Зубченко С. О. та ін.] / за заг. ред. В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2019. 144 с.
6. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: метод. посіб. Київ: "КОНВІ ПРІНТ", 2018. 208 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 р. № 673. "Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.11.2022).
8. Старжець В. І. Виховний потенціал молодіжної політики ОУН в умовах сучасної інформаційної війни. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2022. Вип. 6(58). С. 280–286.